

21.09.2022

Група № 12

Урок № 5

Тема уроку: «Ствердження цінностей національної етики засобами комічного»

Мета уроку: засоби комічного, розвивати вміння виділяти засоби комічного, розкрити утвердження цінностей національної етики засобами комічного; поглиблювати вміння висловлювати власну думку про українську ментальність, національний характер, народну мораль і етику; формувати в учнів життєві цінності, виховувати кращі риси українця, усвідомлення їхнього значення для самопізнання та успішної адаптації в сучасному суспільстві.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст.18 у базовому підручнику: *Українська література (рівень стандарту): підручник для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.*

2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**

Екранізація твору «Кайдашева сім'я»

https://www.youtube.com/watch?v=gteJBXkxZ2Q&ab_channel

3. **Законспекуйте матеріал до уроку в робочому зошиті (ОСНОВНЕ):**

Засоби комічного

Сатира – різке осміювання, критика всього негативного. Об'єкт висміювання часто малюється у перебільшено смішному вигляді.

Сарказм – їдка, викривальна, особливо дошкульна насмішка, сповнена крайньої ненависті і гнівного презирства. Сарказм не має подвійного, часто прихованого змісту, як іронія, близько до якої він стоїть, а виражається завжди прямо.

Гумор - доброзичливий сміх, спрямований на розкриття певних вад людського характеру або неадаптованості у житті.

Іронія- приховане кепкування, уживання слова в оберненому, протилежному значенні. Іронія може бути доброзичливою, сумною, злою, дошкульною. Дошкульна, гнівна іронія близька до сарказму.

Гротеск – тип художньої образності, який ґрунтується на химерному поєднанні фантастичного і реального, прекрасного і потворного, трагічного і комічного,

життєподібного і карикатурного. Гротеск — найвищий ступінь комічного. Особливо яскраво виявляються сатиричні форми гротеску.

Сміх над сторінками «Кайдашевої сім'ї» — це своєрідний виклик абсурдності тієї домашньої війни, яка, по суті, знищує людину. Змальовуючи цю «війну», прозаїк раз у раз вдається до гумору ситуацій, у яких невідповідність, контраст форми і змісту, дій та обставин просто-таки разючі. Комічні ефекти також забезпечуються в повісті *іронією й сарказмом*. Часто-густо сповнені іронії репліки Кайдашихи, особливо до невісток: *«Лавріне! Підстав своїй жінці під ноги стільчика, бач, не дістане руками й до половини діжі»*. Їдка іронія звучить буквально в наступній репліці Кайдашихи: *«Лавріне! Утри жінці піт з лоба, а то ще в діжу покапає»*, а далі звертання до сина лунає вже саркастично:

«Лавріне, утри лиш носа своїй жінці. Он, бач, дядьки з носа виглядають». Так само саркастично звучать Омелькові слова, звернені до Кайдашихи, хоча насправді ними він характеризує не свою жінку, а «каторжні» Западинці (пригадайте епізод, у якому віз перевернувся разом із Кайдашихою): *«Та тут хоч спідницю скинь та й по яру бігай! Ніхто не побачить, бо щось тут і хат не гурт видно»*.

Рясніють сторінки повісті й *зниженою лексикою*, особливо в порівняннях: *Кайдашиха стала шута, як безрога корова; завітчалась сіном, як вівця реп'яхами; ходить так легенько, наче в ступі горох товче; у Химки очі, як у сови, а як ходить, то наче решетом горох точить*.

Комічного ефекту автор досягає, використовуючи мовну нісенітницю у ворожінні баби Палажки: *«Сарандара, марандара, гаспида угас, василиска попер! Аміль біжить, аміль кричить, аміль доганяє!»*

До яскравих засобів комічного належить і *змішування стилів* (скажімо, високий епічний стиль у сцені побутової бійки). Порівняйте:

*«Не чорна хмара з синього моря
То не грім в степу
наступала, то виступала
Мотря з Карпом грохоче,
То не хмара світ
з-за своєї хати до тину.
Не сиза хмара над
закрила.*

*дїбровою вставала, то
наближалася до
То татар велика сила
тину стара відроока
Кайдашиха, а за нею
Козаченьків обступила.
вибігла з хати
Мелашка з Лавріном, а за
«Ой Морозе, Морозенку»*

ними повибігали всі діти».

Зверніть увагу, герої повісті майже ніколи не сміються, сміється читач, але в тім то й річ, що, коли відзвучить сміх, на дні душі залишається сум. «Сміх зі слізьми» є однією з рис української літератури — це відзначав і сам І. Нечуй-Левицький. Печально сміявся й українець М. Гоголь. Про «Кайдашеву сім'ю» можна сказати так само: це повість, у якій крізь сміх пробиваються сльози...

4. Виконайте завдання до літературного диктанту:

1. Колір чобіт Кайдашихи, коли їхали сватати Мелашку...
2. Мелашка жила у свекровій хаті, як у раю цілий...
3. Вона “як гляне, то од її погляду молоко кисне”...
4. Сказав про Мотрю, що її треба “посадити в клітку та показувати за гроші”...
5. Що Кайдашиха “б’є словами гірше, ніж кулаками” відчула...
6. Карпо “іродовою душею” назвав...
7. “...розперезалася, витрушувала сіно з-за пазухи і пирхала”...
8. На довгу швайку з здоровою булавою була схожа ...
9. “...висока та суха, неначе циганська голка”, по другий бік тину стояла...
10. “...ніколи не сміявся гаразд, а лице не розвиднялось навіть тоді, як губи осміхались”...
11. “Я б прикрила твій слід листом, щоб його вітер не завіяв” казала....
12. “...стояла, наче осавула на панщині”...
13. “Ні один цар не махав з такою втіхою скіпетром, як Мотря своїм...”
14. За українським звичаєм батьківське добро дісталось...
15. “Нате, їжте, або я вас з’їм” казав Карпо...
16. Кайдашиха на Мотрю і Карпа пішла жалітися...
17. Жанровий різновид повісті “Кайдашева сім’я”...
18. Повість “Кайдашева сім’я” назвав “ареною людських пристрастей”...

5. Записати в робочих зошитах Урок № 6 і тему: **«Панас Мирний (П. Рудченко). Основне про життєвий і творчий шлях. Загальна характеристика творчості»**, а після – його біографію.

6. Прочитайте роман «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net .

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.